

La intervenció en l'abús infantil: construint xarxes de protecció

El 14 de novembre de 2025, a la CIBA de Santa Coloma de Gramenet, es va celebrar la primera edició de les jornades *Infància en xarxa*, organitzades per El Far Servei Social Protestant.

Aquest espai va néixer amb la voluntat de reunir professionals que treballen amb infants i adolescents en situació de vulnerabilitat, per compartir experiències, adquirir eines pràctiques i generar una reflexió col·lectiva entorn de la protecció infantil, amb una atenció específica a l'abús sexual infantil.

Les jornades s'emmarquen en una mirada basada en els drets de la infància i en l'enfocament comunitari, i tenen com a objectiu consolidar-se com un esdeveniment anual de referència que contribueixi a enfortir la capacitat professional i la coordinació entre serveis.

1. Detecció i primera intervenció davant l'abús sexual infantil

L'abús sexual infantil sovint no s'inicia amb agressions físiques evidents, sinó en el marc de relacions de confiança aparent. L'adult agressor pot oferir atencions, regals o favors, generant una falsa sensació de complicitat i introduint el concepte de "secret compartit". Aquesta dinàmica provoca confusió, sentiments de culpa i una responsabilitat que no correspon a l'infant, dificultant la identificació de la violència i la possibilitat de demanar ajuda.

La proximitat de l'agressor —habitualment una persona de l'entorn familiar o proper— fa que moltes víctimes no reconguin la situació com a abusiva ni sàpiguin a qui adreçar-se. Quan un infant decideix parlar, ho fa perquè ha identificat un adult com a referent de confiança. Aquest moment és clau i requereix una resposta professional adequada.

La intervenció inicial del professional que detecta o rep la revelació ha de basar-se en els principis següents:

- Escoltar amb atenció, respecte i calma, i creure el relat de l'infant sense qüestionar-lo ni minimitzar-lo.
- Evitar interrogatoris repetitius o exploracions innecessàries, limitant-se a recollir la informació essencial.
- No prometre confidencialitat absoluta, sinó explicar de manera comprensible que cal activar mecanismes de protecció.
- Seguir els protocols establerts i activar de manera immediata els circuits de protecció corresponents.
- Garantir la seguretat de l'infant i prevenir qualsevol situació de risc, evitant la revictimització.

Cal tenir present que cada infant expressa el que viu de manera diferent. L'edat, el desenvolupament emocional, la capacitat de verbalització i el vincle amb l'adult condicionen la manera com pot explicar l'experiència.

2. El model Barnahus a Catalunya

El model Barnahus ofereix una resposta integral, coordinada i centrada en l'infant davant l'abús sexual infantil. Les dades mostren que una part significativa de les denúncies per delictes sexuals afecten menors d'edat, però només una fracció arriba a judici i encara menys acaba amb sentència condemnatòria. Aquesta realitat posa de manifest la necessitat de millorar la resposta institucional i reduir la revictimització de les víctimes.

Barnahus articula la seva actuació a través de tres eixos fonamentals:

- **Promoció dels drets dels infants i prevenció de les violències**, mitjançant la promoció dels bons tractes i la sensibilització comunitària.
- **Detecció precoç**, per identificar situacions d'abús abans que es cronifiquin o agreugin.
- **Intervenció integral**, orientada a l'acompanyament de l'infant, la reparació del dany i la minimització de l'impacte emocional del procés judicial.

La Unitat Integrada Barnahus agrupa professionals dels àmbits de Drets Socials, Justícia, Salut i Mossos d'Esquadra, que treballen de manera coordinada i amb circuits segurs per compartir informació. L'infant és acompanyat abans, durant i després del procediment judicial. Aquí s'inclou:

- El suport en les declaracions i la recollida de proves.
- Les exploracions mèdiques i forenses adaptades a l'edat i a la situació emocional.
- La informació clara i adaptada sobre l'evolució del cas.
- El tractament terapèutic i el seguiment individualitzat, així com l'acompanyament a la família.

Aquest model evita que l'infant hagi de repetir el seu relat davant de múltiples professionals, reduint així el patiment emocional associat al procés.

3. El paper de la Fiscalia

Un cop l'infant ha revelat l'abús, la Fiscalia assumeix un paper central en la coordinació amb els àmbits social, educatiu, sanitari i policial. La Llei Orgànica 8/2021 estableix l'obligació de comunicar immediatament qualsevol sospita raonable d'abús sexual infantil, una comunicació que preval sobre qualsevol deure de confidencialitat i que té com a finalitat última la protecció del menor.

D'acord amb l'Estatut Orgànic del Ministeri Fiscal, la Fiscalia no només exerceix la funció acusadora, sinó que actua com a garant dels drets de les víctimes, amb una atenció reforçada en el cas dels infants.

La seva actuació es regeix pels principis de tramitació preferent i justícia adaptada a la infància:

- Protecció de l'interès superior del menor.
- Dret de l'infant a ser escoltat, informat i entès.
- Sol·licitud d'informes a Barnahus sobre la situació de la víctima i la conveniència de prendre declaració.
- Obertura del procediment judicial i adopció, si escau, de mesures cautelars.
- Recollida de proves amb especial atenció a la prova preconstituïda, per evitar noves declaracions.
- Celebració del judici oral a porta tancada, preservant la intimitat de l'infant.

4. Intervenció dels Serveis Socials

Els Serveis Socials poden intervenir per detecció pròpia o per derivació d'altres organismes, com la DGPPIA o la Fiscalia. Davant una detecció interna, s'aplica l'eina de cribatge de la DGPPIA i es demana assessorament a Barnahus.

En situacions d'urgència —com una revelació directa de l'infant o la presència de lesions físiques—, la notificació és immediata i, si cal, s'acompanya l'infant a un centre hospitalari.

Quan el cas arriba derivat, Barnahus realitza l'exploració especialitzada, mentre que els Serveis Socials avaluen la situació familiar i les capacitats de protecció. Els expedients es treballen en tàndems professionals (educadors socials, treballadors socials i psicòlegs), aportant una mirada multidisciplinària.

Les entrevistes es realitzen principalment amb els progenitors o referents adults, evitant exposar l'infant que ja està sent atès a Barnahus. Els terminis de resposta a la DGPPIA oscil·len entre tres i sis mesos, mentre que els requeriments de la Fiscalia s'atenen segons la urgència del cas, sempre prioritzant la protecció del menor i la coordinació interinstitucional.

5. Seguiment des de l'EAIA

L'EAIA és un servei especialitzat i interdisciplinari que treballa en la prevenció, el diagnòstic i el seguiment de situacions de risc o desamparament, amb l'objectiu de garantir els drets dels infants. La intervenció no sempre s'inicia amb una revelació explícita; sovint aquesta apareix durant l'estudi del cas, quan l'infant se sent segur i confiat.

L'accés a l'EAIA es produeix quan existeixen indicadors que qüestionen la capacitat de protecció familiar, com la manca de suport, la desatenció o el risc de maltractament. La intervenció integra tres dimensions complementàries:

- **Legal**, garantint els drets de l'infant segons la LDOIA i la LOPIVI, i complint amb el deure de detectar, comunicar i intervenir.

- **De xarxa**, coordinant els serveis socials, educatius, sanitaris i judicials per oferir una resposta coherent i evitar la revictimització.
- **Tècnica i humana**, actuant amb rigor professional, sensibilitat i presència, i acompanyant l'infant tenint en compte la seva història de vida.

Quan la família no pot garantir la protecció, l'EAIA pot proposar mesures protectores com: la separació temporal de l'infant, la supervisió i seguiment intensiu de la situació familiar per garantir que no es produeixin noves situacions de risc, derivació i coordinació amb serveis terapèutics especialitzats per a l'atenció psicològica de l'infant i, si escau, de la família, entre altres.

Tot aquest procés d'intervenció es duu a terme des d'un acompanyament respectuós i sostingut en el temps, orientat a la cura emocional, la reparació del dany i la restitució dels drets de l'infant, preservant la seva dignitat i reforçant, sempre que és possible, les capacitats protectores de la família.

6. Conclusions

La intervenció davant l'abús sexual infantil requereix una resposta coordinada, especialitzada i centrada en l'infant, que posi al centre els seus drets, la seva seguretat i el seu benestar emocional. La detecció precoç, l'actuació adequada del primer professional que rep la revelació i l'activació immediata dels circuits de protecció, són elements clau per evitar la revictimització i minimitzar el dany.

Models com Barnahus, juntament amb la tasca de la Fiscalia, els Serveis Socials i l'EAIA, Centres Oberts i altres serveis que intervenen amb infància demostren la importància del treball en xarxa i de la corresponsabilitat institucional.

Protegir els infants que pateixen abús sexual no és només una obligació legal, sinó un compromís ètic i social que interpel·la tots els professionals i la comunitat en el seu conjunt.

Només a través d'una mirada integral, humana i coordinada és possible construir xarxes de protecció sòlides que garanteixin una infància segura i lliure de violències.

Les conclusions recollides en aquest document deriven de les aportacions i reflexions compartides durant les jornades «Infància en xarxa», celebrades el 14 de novembre de 2025 a la CIBA de Santa Coloma de Gramenet organitzades per El Far Social Protestant.

ENTITATS COL.LABORADORES

